

**ISHSIZLIKNI KAMAYTIRISHDA TA'LIM VA QAYTA
TAYYORLASHNING AXAMIYATI**

Turginova Mavludaxon

Andijon davlat texnika instituti

“Iqtisodiyot” kafedrası assistenti

Egamberdiyev Shavkatbek

Andijon davlat texnika instituti

“Iqtisodiyot” yo‘nalishi 3-kurs talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqola ishsizlikni kamaytirish jarayonida ta'lim va qayta tayyorlashning ahamiyatini o'rganadi. Ishsizlik, iqtisodiy rivojlanishning eng muhim to'siqlaridan biri bo'lib, ijtimoiy barqarorlikka salbiy ta'sir ko'rsatadi. Maqolada ta'lim tizimining, xususan, kasb-hunar ta'limining ishsizlikni kamaytirishga qanday hissa qo'shishi, shuningdek, yangi iqtisodiy sharoitlarga moslashish uchun qayta tayyorlash dasturlarining roli batafsil tahlil qilinadi. Mualliflar, ta'lim va malaka oshirish orqali ishchilarni zamonaviy mehnat bozorining talablariga moslashtirish, ularning malakasini oshirish va yangi ko'nikmalarni egallashlarini ta'minlash muhimligini ta'kidlaydilar. Shuningdek, maqolada davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik, ta'lim dasturlarining sifatini oshirish va ish beruvchilarning talablariga javob beradigan malakali kadrlar tayyorlash zarurligi haqida fikrlar bildiriladi. Natijada, ta'lim va qayta tayyorlash orqali ishsizlikni kamaytirishning samarali strategiyalarini ishlab chiqish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: ishsizlik, iqtisodiy rivojlanish, ta'lim, malaka oshirish, mehnat bozori, kadrlar, ish beruvchilar, kasb-hunar.

Kirish. Ishsizlik - bu iqtisodiy rivojlanishning eng muhim to'siqlaridan biri bo'lib, ijtimoiy barqarorlikka salbiy ta'sir ko'rsatadi. U nafaqat iqtisodiy ko'rsatkichlarni pasaytiradi, balki jamiyatda ijtimoiy muammolarni keltirib chiqaradi,

shu jumladan, jinoyatchilik darajasining oshishi, sog'liqni saqlash muammolari va ruhiy salomatlikka ta'sirlar. Ishsizlikning sabablari ko'p, jumladan iqtisodiy inqirozlar, texnologik o'zgarishlar va mehnat bozorida talab va taklifning mos kelmasligi [1].

Iqtisodiyotning turli sohalarida ish o'rinlari kamayishi, ishchilarni ishsiz qoldirishi mumkin. Masalan, avtomatlashtirish va raqamli texnologiyalar rivojlanishi bilan birga, ko'plab an'anaviy ish o'rinlari yo'qolmoqda. Bu jarayonlar, ayniqsa, malakasiz ishchilarga ta'sir qiladi, chunki ular yangi texnologiyalarni o'zlashtirishda qiyinchiliklarga duch kelishadi. Shunday qilib, ishsizlik darajasi oshadi va bu iqtisodiyotning umumiy salohiyatini pasaytiradi. Ishsizlikning ijtimoiy oqibatlari ham juda jiddiydir. Ishsiz odamlar ko'pincha iqtisodiy jihatdan qiyin ahvolga tushadilar. Ular o'z oilalarini boqish, qarzlarini to'lash va kundalik ehtiyojlarini qondirishda muammolarga duch kelishadi. Bu esa ularning ruhiy holatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi, depressiya va boshqa ruhiy kasalliklar rivojlanishiga olib kelishi mumkin. Ishsizlar orasida jinoyatchilik darajasi ham oshishi mumkin, chunki ba'zi odamlar moliyaviy qiyinchiliklarni yengib o'tish uchun noqonuniy faoliyatlarga murojaat qilishga majbur bo'lishadi.

Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun ishsizlikni kamaytirish zarur. Buning uchun ta'lim tizimining roli juda muhimdir. Ta'lim va malaka oshirish dasturlari orqali ishchilarni zamonaviy mehnat bozorining talablariga moslashtirish mumkin. Kasb-hunar ta'limi va qayta tayyorlash dasturlari orqali odamlar yangi ko'nikmalarni egallab, ishga joylashish imkoniyatlarini oshirishlari mumkin. Bu jarayonlar nafaqat shaxsiy darajada, balki jamiyatning umumiy farovonligini oshirishda ham muhim ahamiyatga ega.

Davlat va xususiy sektor o'rtasida hamkorlik ishsizlikni kamaytirishda muhim rol o'ynaydi. Ish beruvchilar bilan yaqin aloqalar o'rnatish orqali ta'lim dasturlari ish beruvchilarning real ehtiyojlariga javob beradigan malakali kadrlarni tayyorlashga yordam beradi. Bunday hamkorlik, shuningdek, yangi ish o'rinlarini yaratishga ham hissa qo'shadi. Shuningdek, davlat tomonidan ish o'rinlarini yaratishga qaratilgan dasturlar, subsidiyalar va investitsiyalar ishsizlikni kamaytirishga yordam beradi.

Iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish uchun kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash ham muhimdir. Bu sektorda yangi ish o'rinlari yaratilishi mumkin, bu esa ishsizlik darajasini pasaytiradi. Natijada, ishsizlik iqtisodiy rivojlanish va ijtimoiy barqarorlikka salbiy ta'sir ko'rsatadigan muhim omil hisoblanadi. Ta'lim va qayta tayyorlash orqali ishsizlikni kamaytirishning samarali strategiyalarini ishlab chiqish zarur. Iqtisodiyotda barqarorlikni ta'minlash va ijtimoiy farovonlikni oshirishda ta'limning ahamiyatini kuchaytirish lozim. Faqatgina bunday yondashuvlar bilan biz ijtimoiy muammolarni hal qilishimiz va iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashimiz mumkin.

2023-yil 30-aprelda o'tkazilgan referendumda umumxalq ovoz berish orqali O'zbekiston Respublikasining yangi tahrirdagi Konstitutsiyasi qabul qilinganligi Yangi O'zbekistonda ta'lim sohasiga yanada katta sharoitlar yaratishi haqida konstitutsiyaviy asoslarini mustahkamlashga xizmat qildi. Yangi tahrirdagi Konstitutsiyaga muvofiq o'tkazilgan prezidentlik saylovi yana bir bor jamiyatimizning siyosiy yetukligi, Yangi O'zbekistonni barpo etish yo'lida amalga oshirilayotgan islohotlarni xalqimiz to'liq qo'llab-quvvatlaganidan dalolat bermoqda. Shu bilan birga, yangilangan konstitutsiyaviy-huquqiy sharoitlarda mamlakatimiz ta'lim tizimining asosiy yo'nalishlarini takomillashtirish va amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlarni yangi bosqichga olib chiqish talab etilmoqda.

“Xalqimizning erkin va farovon, qudratli Yangi O'zbekistonni barpo etish bo'yicha xohish-irodasini ro'yobga chiqarish, har bir fuqaroga o'z salohiyatini rivojlantirish uchun barcha imkoniyatlarni yaratish, sog'lom, bilimli va ma'naviy barkamol avlodni tarbiyalash, global ishlab chiqarishning muhim bo'g'iniga aylangan kuchli iqtisodiyotni shakllantirish, adolat, qonun ustuvorligi, xavfsizlik va barqarorlikni kafolatli ta'minlash maqsadida:

- barqaror iqtisodiy o'sish orqali daromadi o'rtachadan yuqori bo'lgan davlatlar qatoridan o'rin olish;
- aholi talablariga va xalqaro standartlarga to'liq javob beradigan ta'lim, tibbiyot va ijtimoiy himoya tizimini tashkil qilish;
- aholi uchun qulay ekologik sharoitlarni yaratish;

- xalq xizmatidagi adolatli va zamonaviy davlatni barpo etish;
- mamlakatning suvereniteti va xavfsizligini kafolatli ta'minlash.” [2]

Yuqoridagi qonun hujjatidan ko‘rinib turibdiki, mamlakatimiz 2030-yilgacha o‘zini oldiga ta’lim tizimida ham katta yutuqlarga erishish uchun katta qadamlar qo‘ymoqda. Shu bilan birga kelajak yoshlar qo‘lida ekanligi, ulardagi ta’lim tarbiya davlat kelajagini qay darajada bo‘lishini ushbu hujjatlarda o‘z aksini topmoqda.

Ta’lim tizimi, xususan, kasb-hunar ta’limi ishsizlikni kamaytirishda muhim rol o‘ynaydi. Ushbu ta’lim shakli ishchilarni amaliy ko‘nikmalar bilan ta’minlaydi va ularning mehnat bozoridagi talabga mos kelishini ta’minlaydi [3]. Quyida kasb-hunar ta’limining ishsizlikni kamaytirishga qanday hissa qo‘shishi va qayta tayyorlash dasturlarining roli haqida batafsil ma’lumot berilgan:

✓ Kasb-hunar ta’limi talabalarni konkret kasblar uchun zarur bo‘lgan amaliy ko‘nikmalar bilan ta’minlaydi. Bu esa ularning ishga joylashish imkoniyatlarini oshiradi. Ish beruvchilar ko‘pincha malakali ishchilarni qidiradilar, shuning uchun bunday ta’lim muhimdir.

✓ Kasb-hunar ta’limi iqtisodiy o‘zgarishlarga tezda moslashishga yordam beradi. Masalan, yangi texnologiyalar va sanoat tendentsiyalari paydo bo‘lganida, ta’lim dasturlari ularni hisobga olish uchun yangilanadi.

✓ Kasb-hunar ta’limi ko‘pincha ish beruvchilar bilan yaqindan hamkorlikda amalga oshiriladi. Bu hamkorlik orqali ta’lim dasturlari ish beruvchilarning real ehtiyojlariga moslashtiriladi, bu esa bitiruvchilarni ishga joylashish imkoniyatlarini oshiradi.

✓ Kasb-hunar ta’limi orqali malakali kadrlar tayyorlash, yangi bizneslar va startaplarning paydo bo‘lishiga yordam beradi. Bu esa yangi ish o‘rinlarini yaratadi va ishsizlik darajasini pasaytiradi [4].

✓ Qayta tayyorlash dasturlari mavjud ishchilarning malakalarini oshirishga yordam beradi. Bu dasturlar orqali ishchilar yangi texnologiyalarni o‘zlashtirishlari va o‘z kasblarida yangiliklarni qo‘llashlari mumkin.

✓ Iqtisodiyotdagi o‘zgarishlar, masalan, avtomatlashtirish yoki raqamli transformatsiya, ko‘plab an’anaviy ish o‘rinlarini yo‘qotishi mumkin. Qayta

tayyorlash dasturlari ishchilarga yangi sohalarga o'tishga yordam beradi, bu esa ularning ishga joylashish imkoniyatlarini oshiradi.

✓ Qayta tayyorlash dasturlari ishsizlik darajasini pasaytirishga yordam berishi bilan birga, ijtimoiy barqarorlikni ham ta'minlaydi. Ishsiz qolgan odamlar o'z malakalarini oshirib, yangi ish o'rinlariga ega bo'lishlari mumkin, bu esa ijtimoiy muammolarni kamaytiradi.

✓ Qayta tayyorlash dasturlari orqali ishchilar o'z kasbiy rivojlanishlarini davom ettirishlari mumkin. Bu, o'z navbatida, iqtisodiyotning umumiy rivojlanishiga hissa qo'shadi.

Kasb-hunar ta'limi va qayta tayyorlash dasturlari ishsizlikni kamaytirishda muhim rol o'ynaydi [5]. Ular nafaqat ishchilarning malakalarini oshirishga, balki iqtisodiy sharoitlarga tezda moslashishga ham yordam beradi. Bunday yondashuvlar orqali jamiyatda barqarorlik va farovonlikni ta'minlash mumkin. Davlat va xususiy sektor tomonidan ushbu dasturlarni qo'llab-quvvatlash ishsizlik muammolarini hal qilishda muhim ahamiyatga ega.

Ta'lim tizimi iqtisodiyotning poydevorini tashkil etadi. U nafaqat kelajak avlodni tarbiyalash, balki mamlakatning iqtisodiy rivojlanishiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik, ta'lim dasturlarining sifatini oshirish va ish beruvchilarning talablariga javob beradigan malakali kadrlar tayyorlash muhim ahamiyatga ega.

Davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik ta'lim tizimining samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Davlat ta'lim dasturlarini ishlab chiqishda va moliyalashtirishda asosiy vazifalarni bajaradi, xususiy sektor esa amaliyot va tajriba orqali ta'lim jarayonini boyitadi. Xususiy kompaniyalar o'zlarining tajribalarini va ehtiyojlarini ta'lim tizimiga kiritish orqali, kelajakdagi ishchilarni tayyorlashda muhim hissa qo'shadi. Masalan, xususiy sektor ish beruvchilari o'z sohalaridagi talablarni aniq belgilab berishi mumkin. Ular yangi texnologiyalar, bozor tendentsiyalari va malaka talablarini tushuntirib berish orqali ta'lim dasturlarini yangilashga yordam beradi. Bunday hamkorlik natijasida, ta'lim

dasturlari zamonaviy ehtiyojlarga mos ravishda ishlab chiqiladi va bitiruvchilar ishga joylashish imkoniyatlariga ega bo'lishadi.

Ta'lim dasturlarining sifati – bu malakali kadrlar tayyorlashning asosiy omillaridan biridir. Sifatli ta'lim dasturlari nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko'nikmalarni ham o'z ichiga olishi lozim. Davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik orqali ta'lim dasturlari doimiy ravishda yangilanib borilishi kerak. Buning uchun, ta'lim muassasalari ish beruvchilar bilan birgalikda ishlab chiqilgan dasturlarni amalga oshirishlari zarur. Masalan, amaliyotlar, stajirovkalar va seminarlar orqali talabalar real ish sharoitlariga tayyorlanishlari mumkin. Bu jarayonlarda ish beruvchilar o'z tajribalarini baham ko'rishlari, shuningdek, talabalar bilan bevosita muloqot qilishlari muhimdir. Natijada, talabalar nafaqat nazariy bilimlarga ega bo'lishadi, balki amaliy ko'nikmalarga ham ega bo'lishadi.

Ish beruvchilarning talablariga javob beradigan malakali kadrlar tayyorlash – bu ta'lim tizimining asosiy maqsadidir. Buning uchun ta'lim dasturlari doimiy ravishda yangilanib turilishi, amaliyotlar va stajirovkalar orqali talabalar real ish sharoitlariga tayyorlanishlari kerak. Ish beruvchilar o'z sohalaridagi yangiliklarni va o'zgarishlarni ta'lim muassasalariga yetkazishlari zarur. Shuningdek, davlat tomonidan malakali kadrlar tayyorlashga qaratilgan dasturlarni qo'llab-quvvatlash ham muhimdir. Bunday dasturlar orqali ishchilarni qayta tayyorlash, malakalarini oshirish va yangi kasblarga tayyorlash imkoniyatlari yaratiladi. Bu esa ishsizlik darajasini pasaytirishga va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi.

Davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik ta'lim dasturlarining sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Ish beruvchilarning talablariga javob beradigan malakali kadrlar tayyorlash – bu nafaqat iqtisodiyotning rivojlanishi, balki ijtimoiy barqarorlikni saqlash uchun ham zarurdir. Ta'lim tizimining samaradorligini oshirish uchun davlat va xususiy sektor o'rtasida uzluksiz muloqot va hamkorlik yo'lga qo'yilishi lozim. Bunday yondashuv orqali biz kelajak avlodni zamonaviy mehnat bozorida muvaffaqiyatli raqobatlashishga tayyorlaymiz.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, ishsizlikni kamaytirish masalasi zamonaviy jamiyat uchun juda muhimdir va ta'lim hamda qayta tayyorlash bu jarayonda asosiy

rol o'ynaydi. Sifatli ta'lim tizimi yosh avlodni zamonaviy bilim va ko'nikmalar bilan ta'minlaydi, shuningdek, mavjud ishchi kuchining malakasini oshirishga yordam beradi. Ta'lim jarayonida olingan bilimlar va ko'nikmalar ishchilarning raqobatbardoshligini oshiradi va yangi ish o'rinlariga moslashuvini osonlashtiradi. Qayta tayyorlash dasturlari esa ishsizlikka duch kelgan shaxslar uchun yangi imkoniyatlar yaratadi, ularga zamonaviy bozor talablariga javob beradigan malakalarni egallashga yordam beradi. Bunday dasturlar davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi, bu esa ish beruvchilar ehtiyojlarini hisobga olgan holda malakali kadrlarni tayyorlash imkonini beradi. Shu sababli, ta'lim va qayta tayyorlashni rivojlantirish orqali ish o'rinlari yaratish, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va ijtimoiy muammolarni hal etish mumkin. Ta'lim va qayta tayyorlash ishsizlikni kamaytirishning samarali vositalaridan biri sifatida ko'rilishi lozim. Bu yo'nalishlarda olib borilayotgan sa'y-harakatlar natijasida jamiyatning umumiy farovonligini oshirishga erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Oyatillo, Hasanov, and Egamberdiyev Shavkatbek. "ISHCHILAR MALAKASI VA TAJRIBASI ASOSIY VOSITALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGIGA TA'SIRI." *TADQIQOTLAR* 58.3 (2025): 24-28.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 11.09.2023 yildagi PF-158-son.
3. Shavkatbek, Egamberdiyev, and Xabibullayev Asilbek. "FORMATION AND USE OF LABOR RESOURCES." *Лучшие интеллектуальные исследования* 37.4 (2025): 214-218.
4. Anora, Kamilova, and Egamberdiyev Shavkatbek. "INDICATORS OF LABOR EFFICIENCY." *Лучшие интеллектуальные исследования* 37.4 (2025): 181-186.
5. Bazarova, G. "SMALL BUSINESS AND PRIVATE ENTREPRENEURSHIP IN SOCIO ECONOMIC DEVELOPMENT ROLE AND IMPORTANCE." *Экономика и социум* 10 (125) (2024): 53-57.